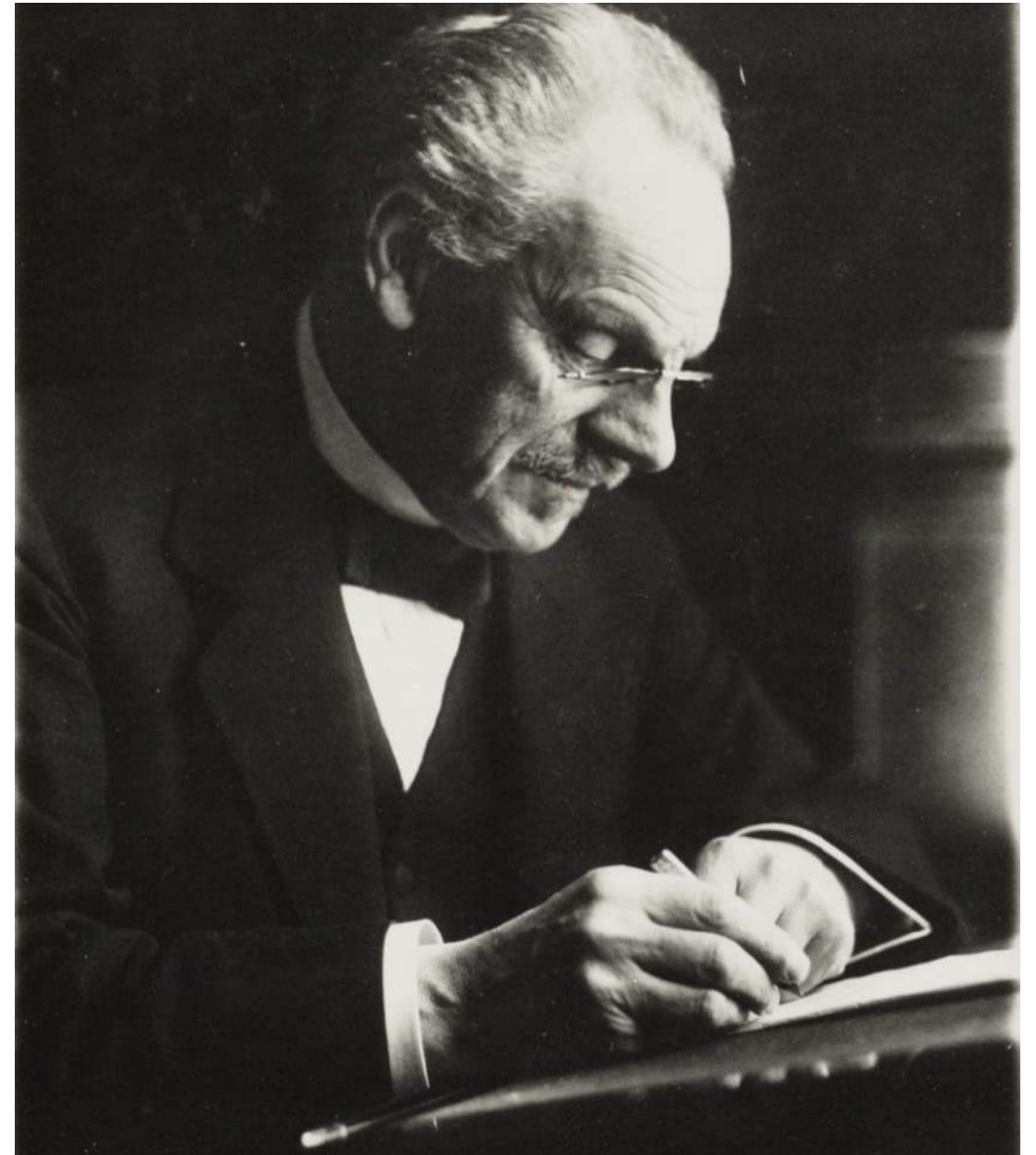

Jan Willem Tellegen (1859-1921),

Liberaal bestuurder

Vernieuwend volkshuisvester

Op de vleugels
van de tijd

Uitgegeven door P. Klinkenberg.

Lithographie van G. J. Thron.

PANORAMA VAN ARNHEM

genomen van af het Hôtel de Belle Vue

Panorama van Arnhem, na 1845

Het landgoed
Sonsbeek, bezit van
Heeckeren

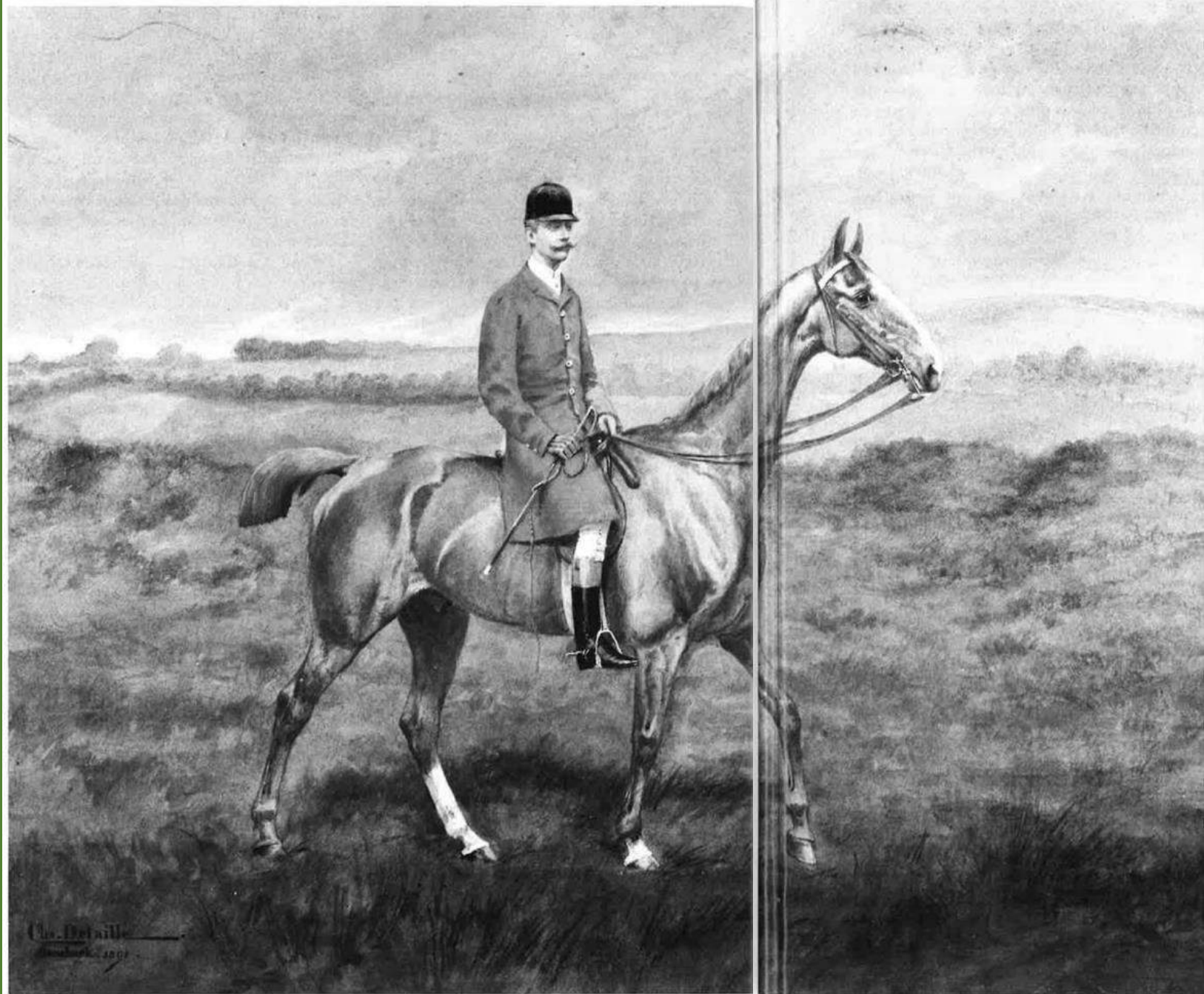
DE GROOTE WATERVAL.

J. W. GLOUWERD. SCULP.

Willem van
Heeckeren
eigenaar Sonsbeek
gebruikte zijn
landgoed voor
vossenjacht

Kreeg zes
maanden voor
ontucht met
minderjarige
meisjes

Moet verkopen
om de alimentatie
op te brengen

Charles Detaille, Willem van Heeckeren op zijn paard Mystery, Sonsbeek 1891, Collectie Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, C 242.

Nota Tellegen voor het gemeentebestuur:

“Koopt men Sonsbeek niet dan zal deze negatieve daad zonder twijfel in latere jaren evenzeer betreurd als niet begrepen worden”

Ik geloof, dat Arnhem, door Sonsbeek te koopen, een daad zal plegen, die niet alleen in de stad zelve maar in het geheele land zal worden toegejuicht en ik acht het volstrekt niet onmogelijk, dat deze daad den trek naar Arnhem, die op dit oogenblik nagenoeg nul is, zal aanwakkeren.

Koopt Arnhem Sonsbeek niet, dan zal het toch niet kunnen nalaten, naar gelang het goed in exploitatie wordt gebracht, geldelijke offers te brengen om te voorkomen, dat de stad en hare omgeving te zeer ontsierd of bestaande smalle wegen te weinig verbreed worden.

Nu reeds is van wege de eigenares de verbreding van den Zijpendaalschen weg aan de orde gesteld. Uitgaven van dezen aard kunnen nimmer door inkomsten gedekt worden, terwijl, bij aankoop van het geheel, de gemeente niet alleen de handen geheel vrij heeft, maar ook kans loopt uitgaven door inkomsten te zien gevolgd. De omgeving van Sonsbeek kan een zeer fraai stadskwartier worden, *maar de bezitter moet kunnen afwachten.* Dit kan en zal alleen de gemeente doen.

Een particulier zal de terreinen wel volgebouwd krijgen, maar een fraai geheel krijgt men dan niet.

Koopt Arnhem Sonsbeek niet, dan zal deze negatieve daad zonder twijfel in latere jaren evenzeer betreurd als niet begrepen worden.

“Elke andere eigenaar dan de gemeente zal te zeer op winst gericht moeten zijn om de kwaliteit van de ruimte recht te doen.”

“Koop Sonsbeek!”

Ernst Hebbhoff. J. W. C. Tellegen.
ARNHEM.
AMSTERDAM.
1901.

Woonhuis familie Tellegen
Boulevard Heuvelink

Gezin Jan Willem en
Alida

Rond 1903,
Net in Amsterdam.

Kinderen Vlnr

Marie Anne (1893),
Bernard (1888),
Johanna (1892),
Cornelis (1889)

Een fotoalbum
is het geschenk
bij zijn afscheid
in 1901

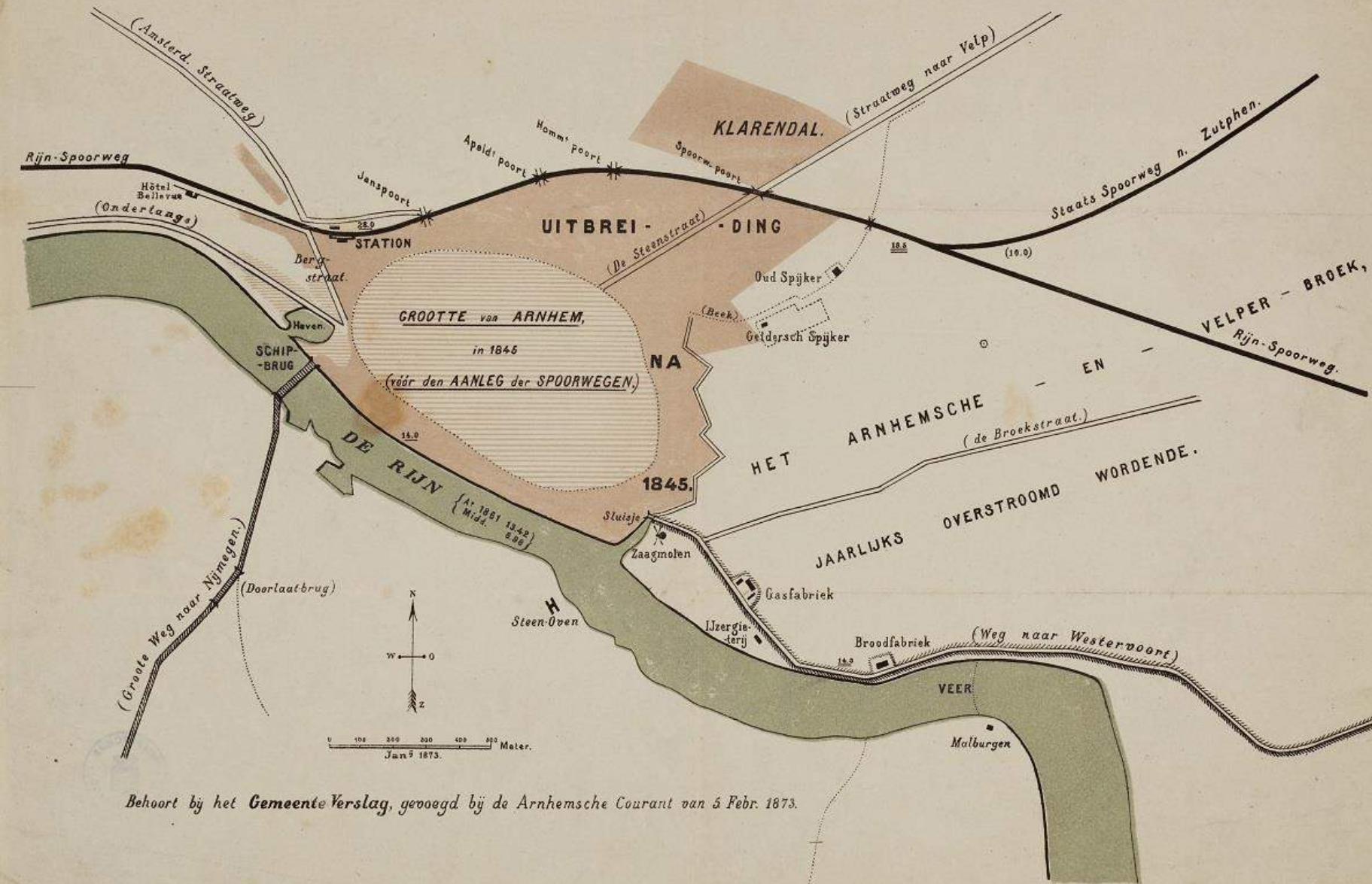

Uitbreiding van ARNHEM, sedert den aanleg der Spoorwegen in 1845.

Arnhem is één van de snelst groeiende steden van Nederland

Van 20.000 in 1850 naar 60.000 inwoners in 1900

In 1845 was er al een spoorlijn naar het Westen

Behoort bij het Gemeente Verslag, gevoegd bij de Arnhemsche Courant van 5 Febr. 1873.

Aanleg riolering
Zijpse Poort
1889

Jan Willem met zijn twee
zontjes bekijken het werk

Ambachtsschool Boulevard Heuvelink

Mooie volkshuisvesting, volksgezondheid, beter onderwijs voor arbeiders, om het mogelijk te maken “na gedane arbeid zijn geluk” te zoeken “in eigen huiselijke kring”,

Goede huisvesting
en onderwijs voor de
“lagere standen”
gaan hand in hand

School nr 17 uit 1897
Slichtenhorststraat
nu Jan Ligthartschool

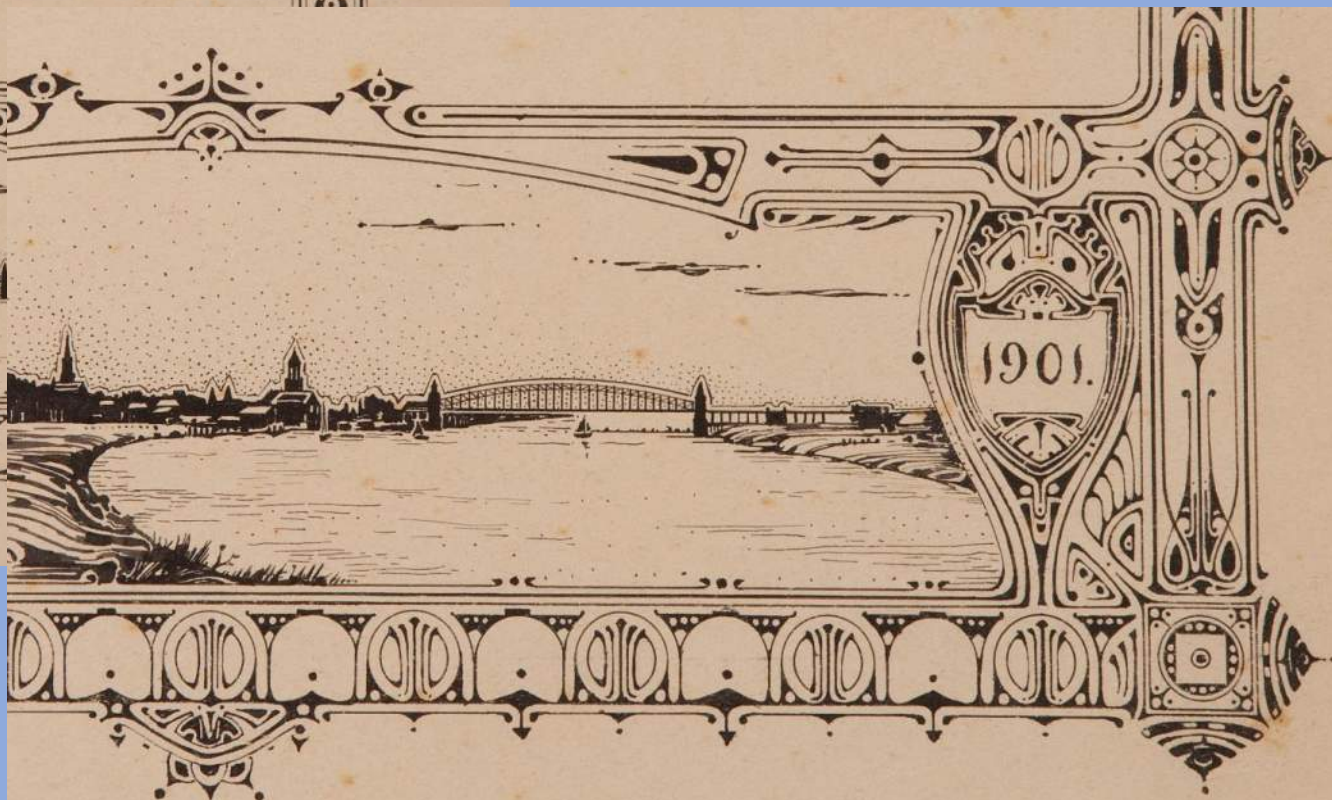
AAN J. W. C. TELLEGEN.
DIRECTEUR DER GEMEENTEWERKEN
AANGEBODEN DOOR
ZIJN PERSONEEL

ARNHEM 1 APRIL

1887.

1901.

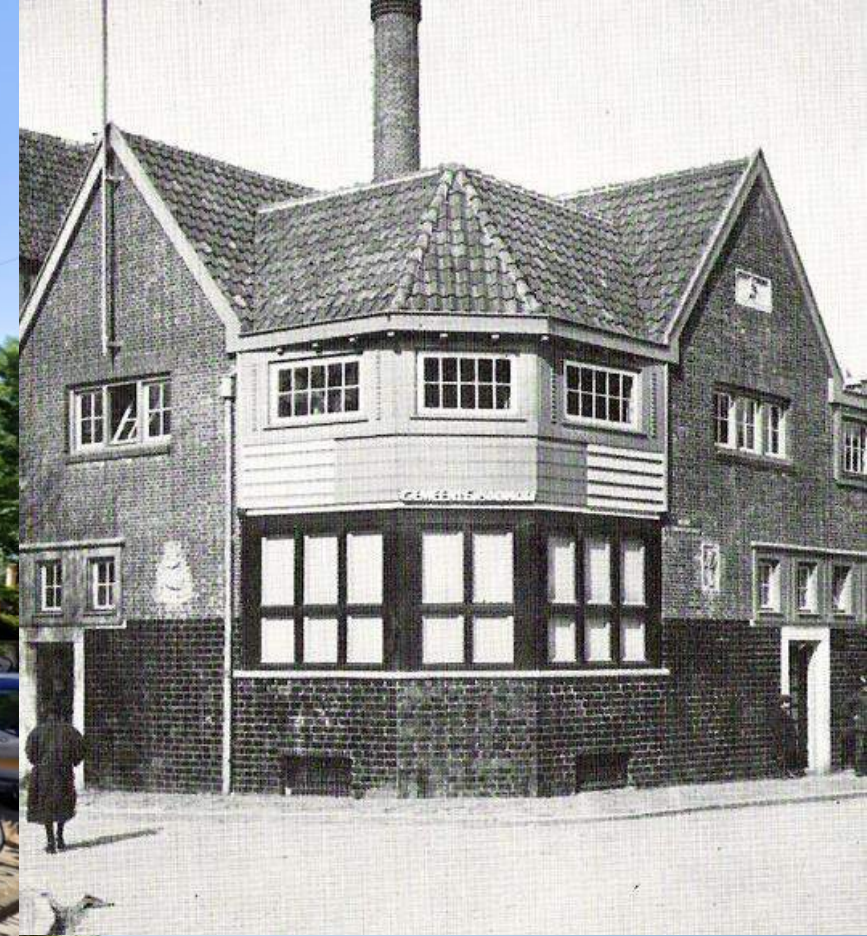
Grootse plannen blijven achter als
Tellegen uit Arnhem vertrekt in
1901

Op deze tekening in het
afscheidsalbum is de
Rijnbrug al te zien!

Geopend in 1935

Krotten te over in
Amsterdam

Degelijke en mooie nieuwbouw Amsterdam
Woonhuizen in de Spaarndammerbuurt
1914-1921
en badhuis op Uilenburg gepland 1916

Plan Zuid Berlage, aangenomen in 1917

Het Tellegen monument
kijkt uit op Amsterdamse
school huizen,
geopend in 1929

Het verscheiden van Amsterdam's Burgervader.

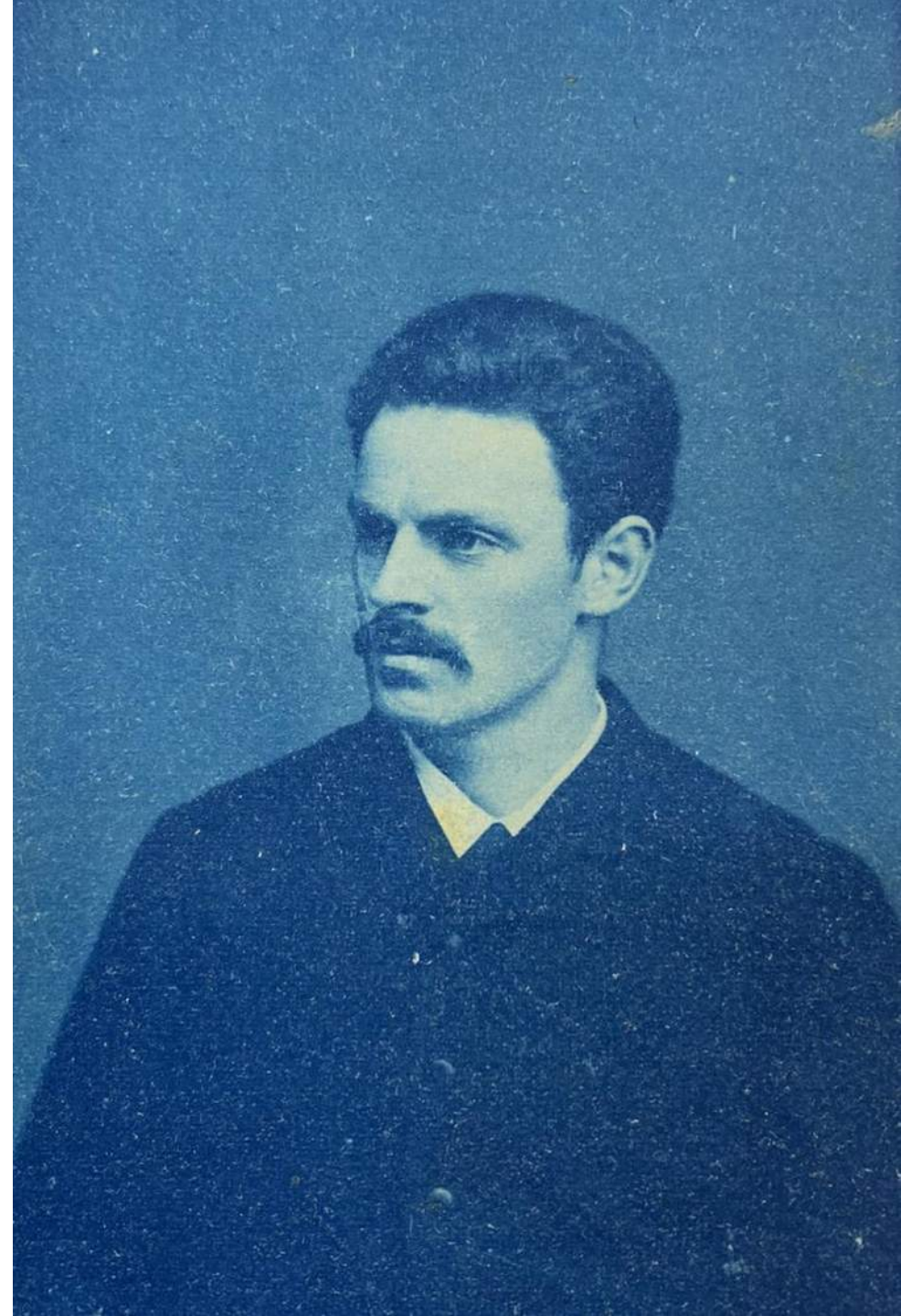

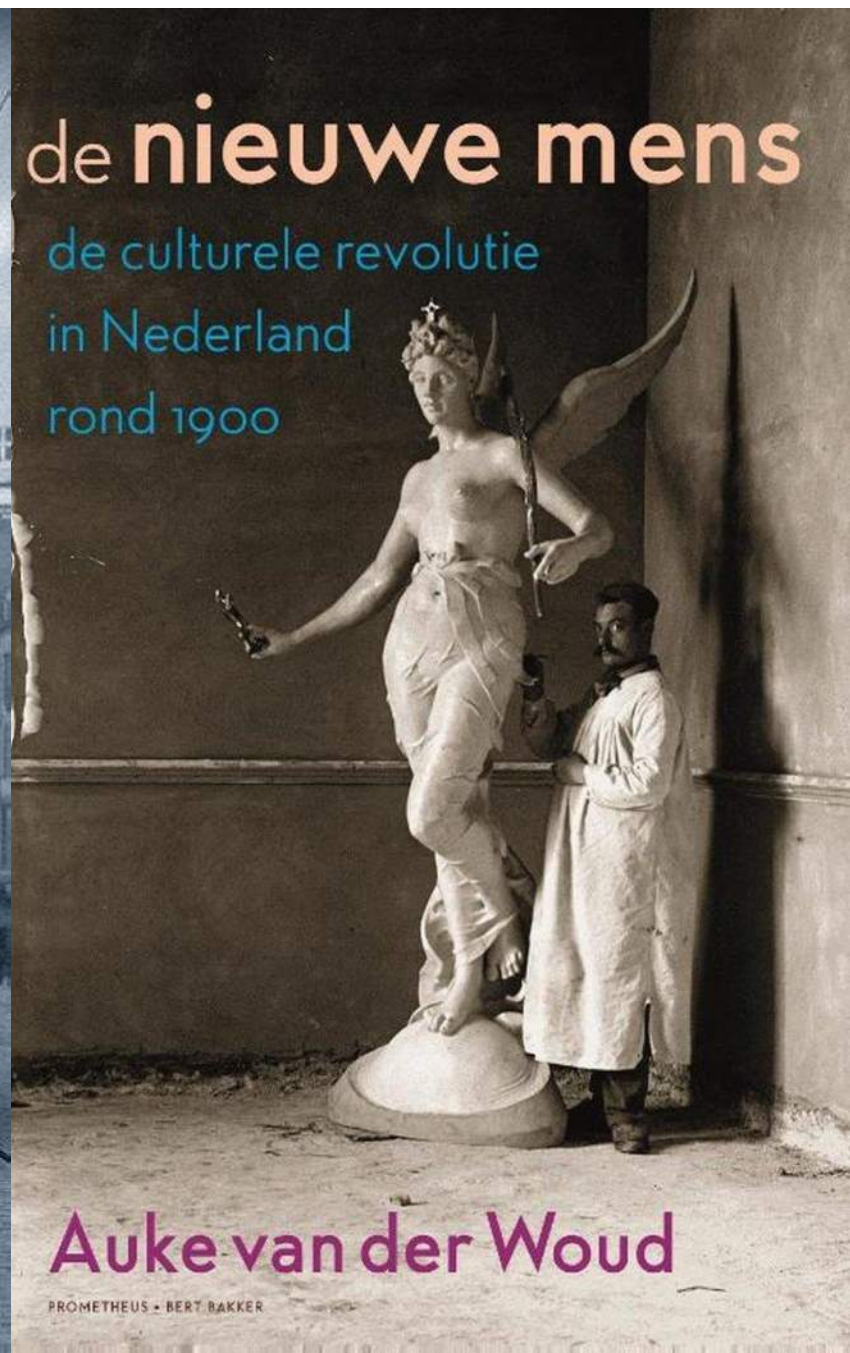
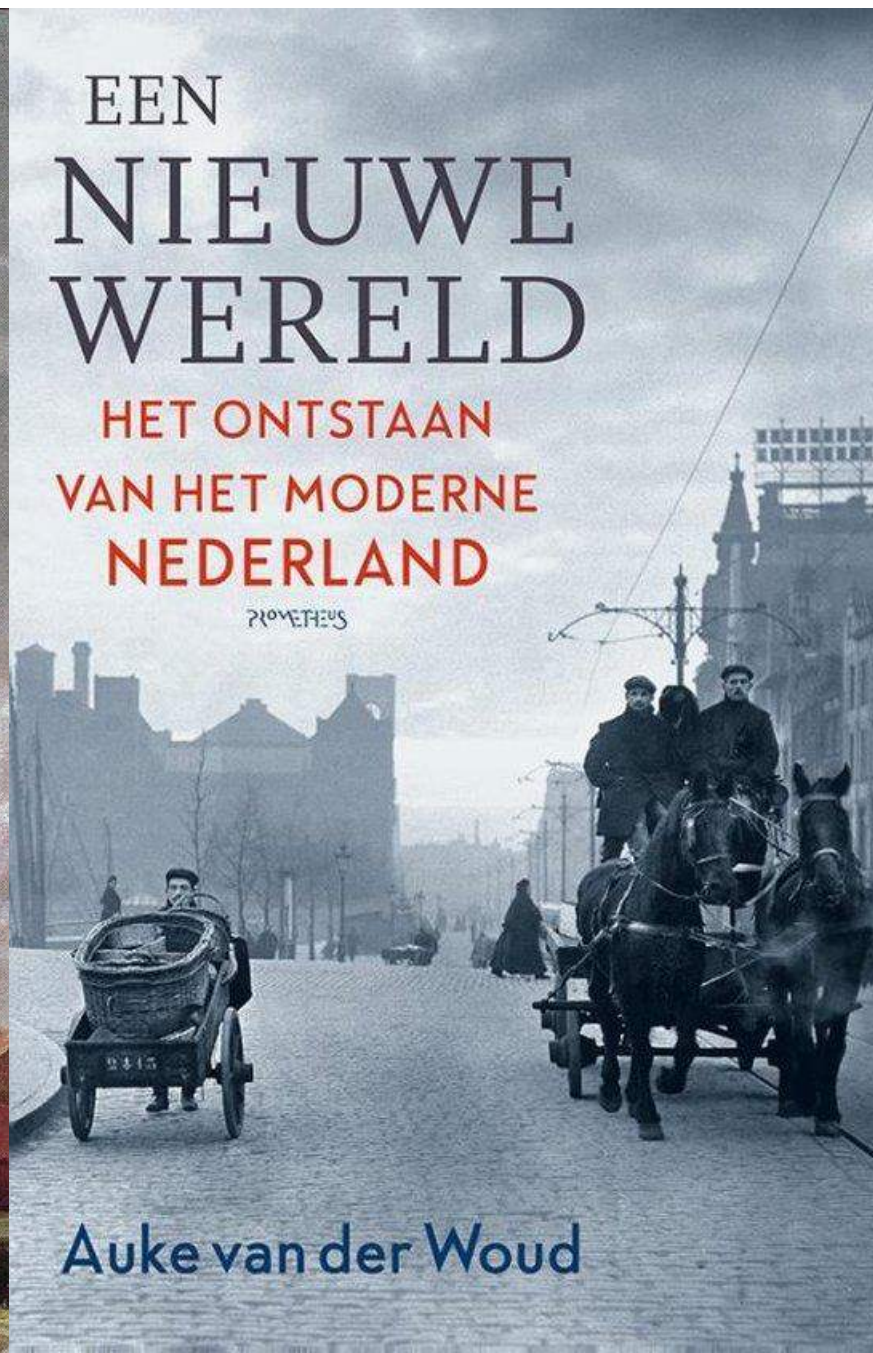
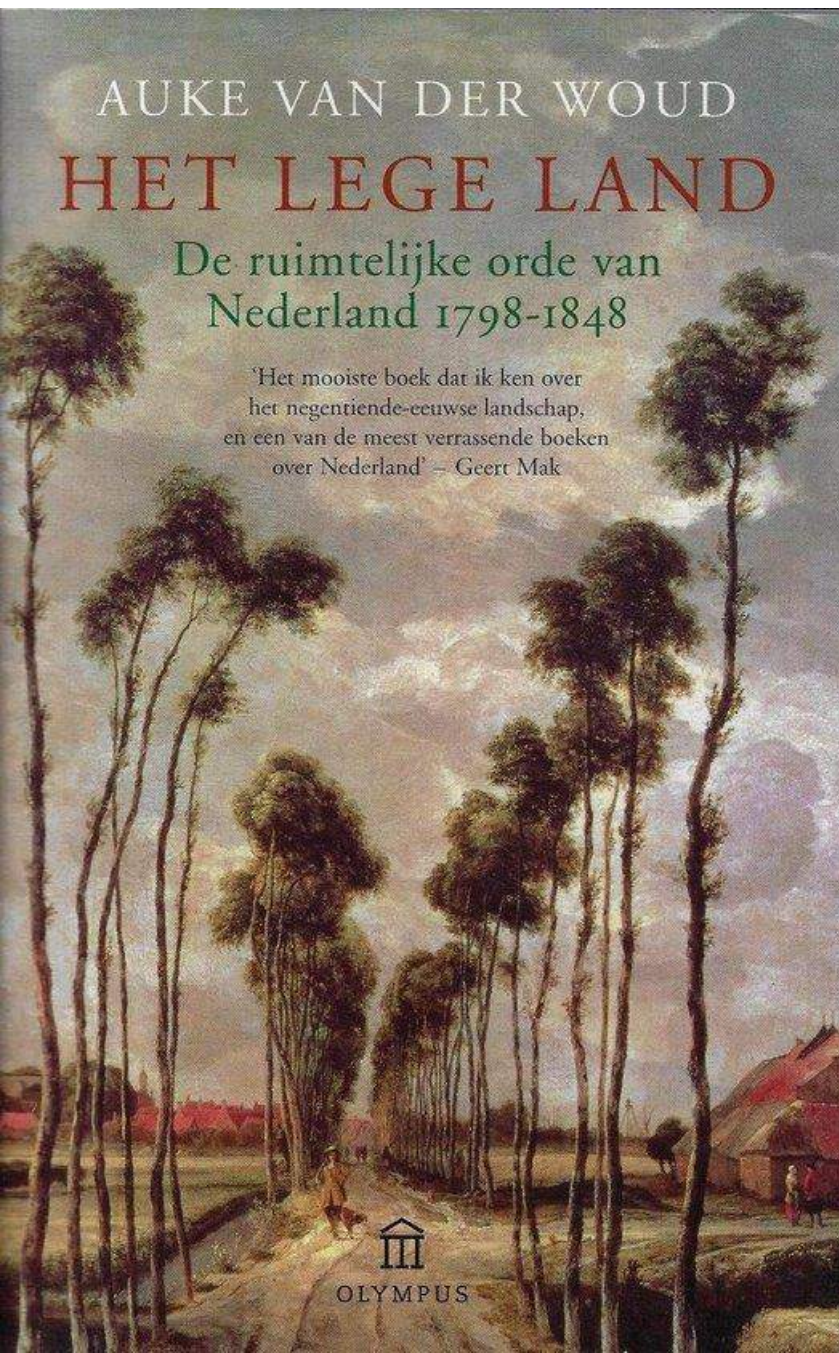
Begravenis stoet burgermeester Tellegen 1921,
bij Concertgebouw en Leidse Plein

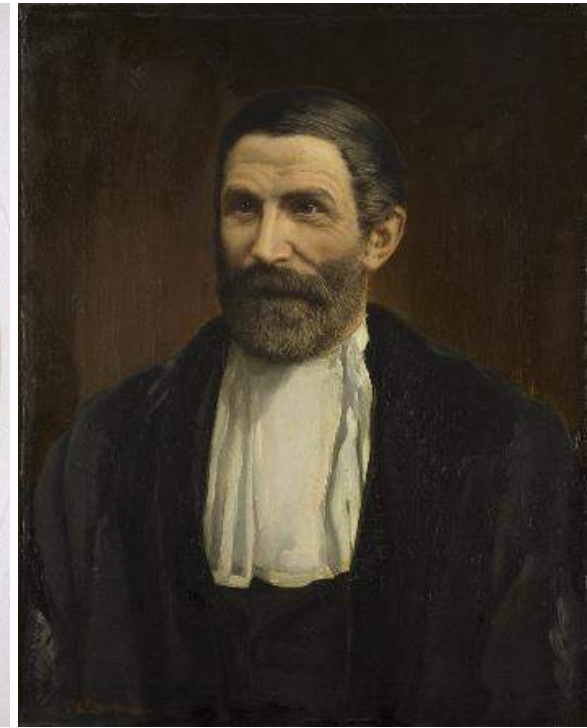

Als student
en als
jong ingenieur

Een serieus mens!

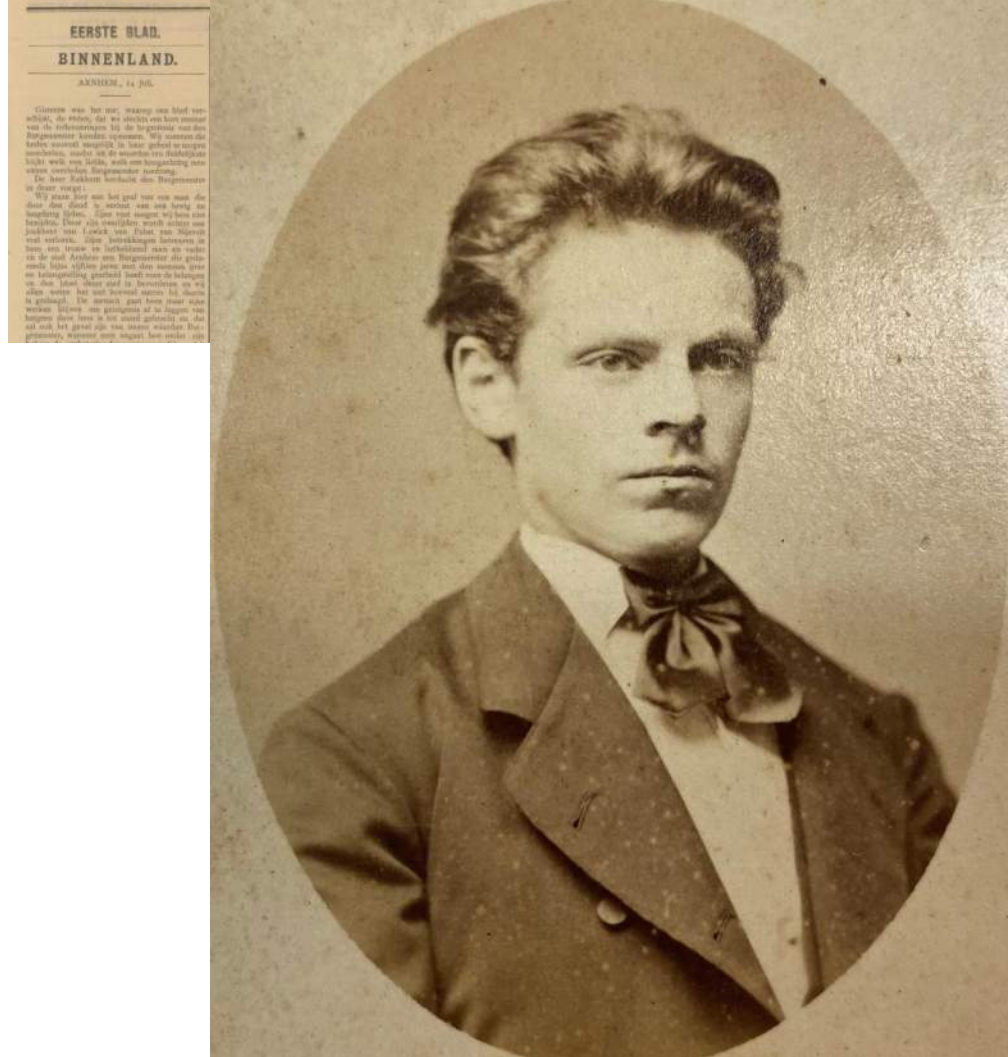

Thorbecke en Treub

De ouders, Johanna en Bernard

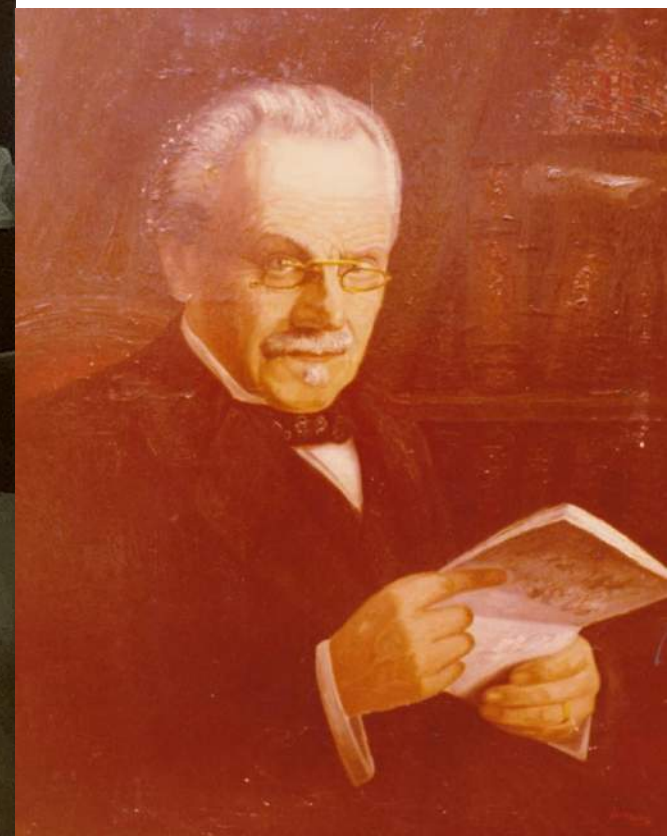

De jongste foto die er is van Jan Willem ong 1875

De HBS in Groningen, 1864

Jan Willem en
Alida
in de werkkamer
thuis in
Amsterdam

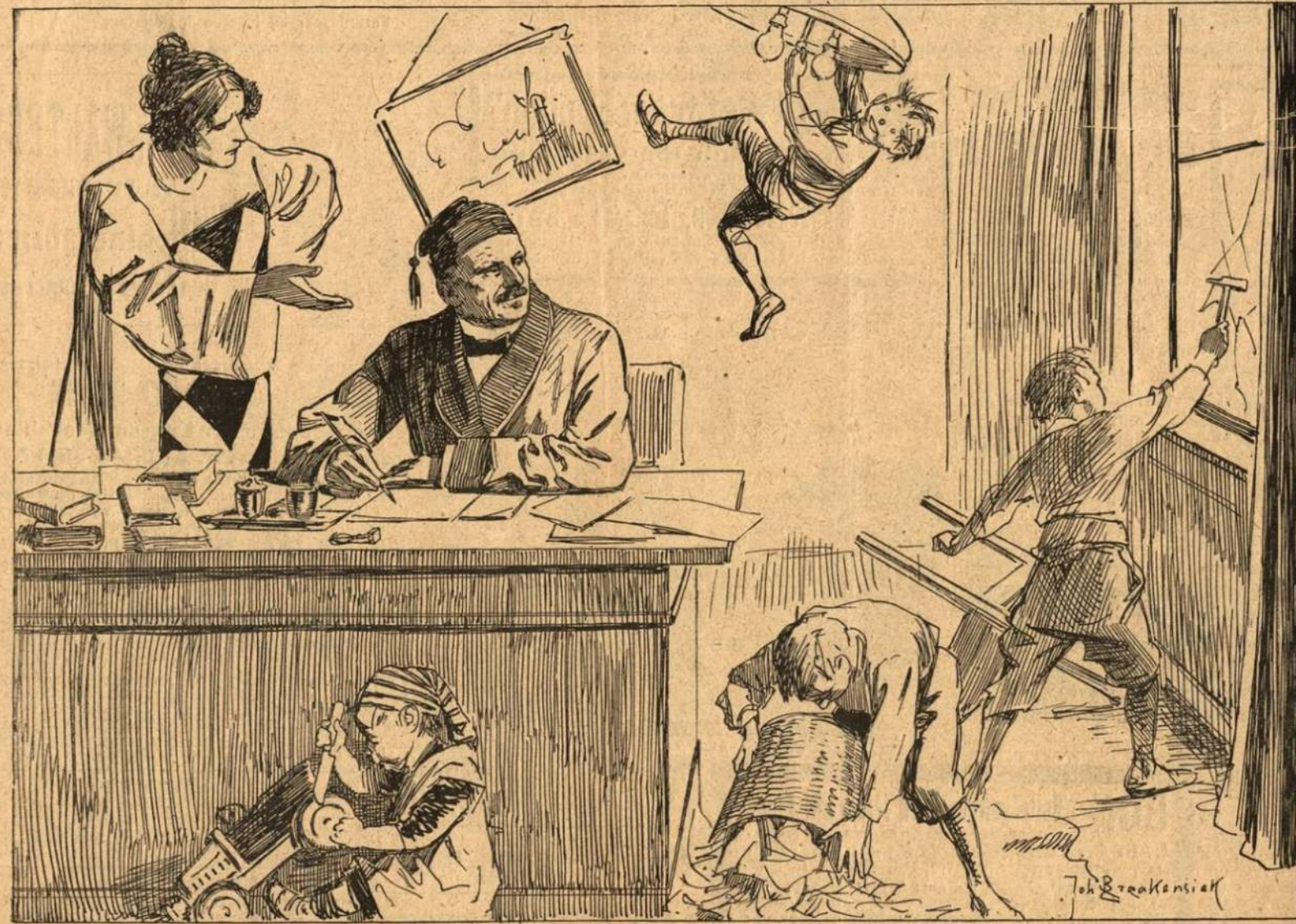

Congres van directeuren gemeentewerken in 1911
Tellegen als de man uit de hoofdstad midden voor op ereplaats

DE RELLETJES TE AMSTERDAM

Teekening voor „de Amsterdamer” van Joh. Braakensiek

De Amsterdamsche Burgerij: „Moet dat zoo voortgaan?
De Burgemeester: „Ik ben voor de Vrijheid”

“Moet dat zo..?”
vraagt de burgerij

“Ach, ik ben voor de
vrijheid”

zegt de
onverstoorbaar
werkende
burgemeester

Floor Wibaut, 1859-1936, de
“grote” wethouder van
volkshuisvesting in
Amsterdam 1914-1927
Wie bouwt? Wibaut!

Samen met de Tellegen als
directeur BWT en als
burgemeester de drijvende
krachten achter
stadsontwikkeling en
volkshuisvesting in
Amsterdam

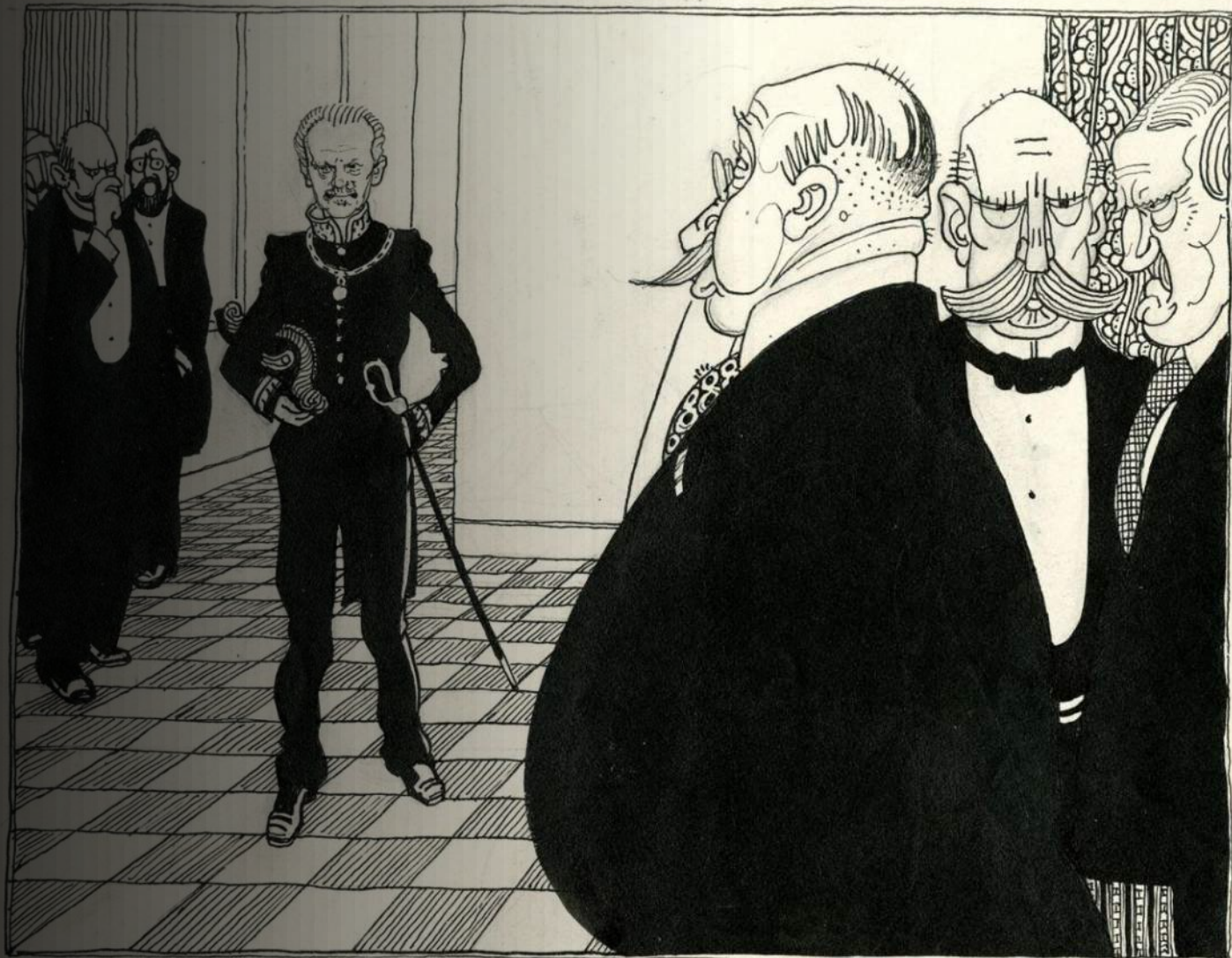

Werkkamer in Arnhem,

Vrijwel alle foto's van JWC tonen hem "aan het werk"

'n ambtenaartje, 'n knechtje van ons, burgemeester! Och, och! de wereld staat wel op z'n kop tegenwoordig

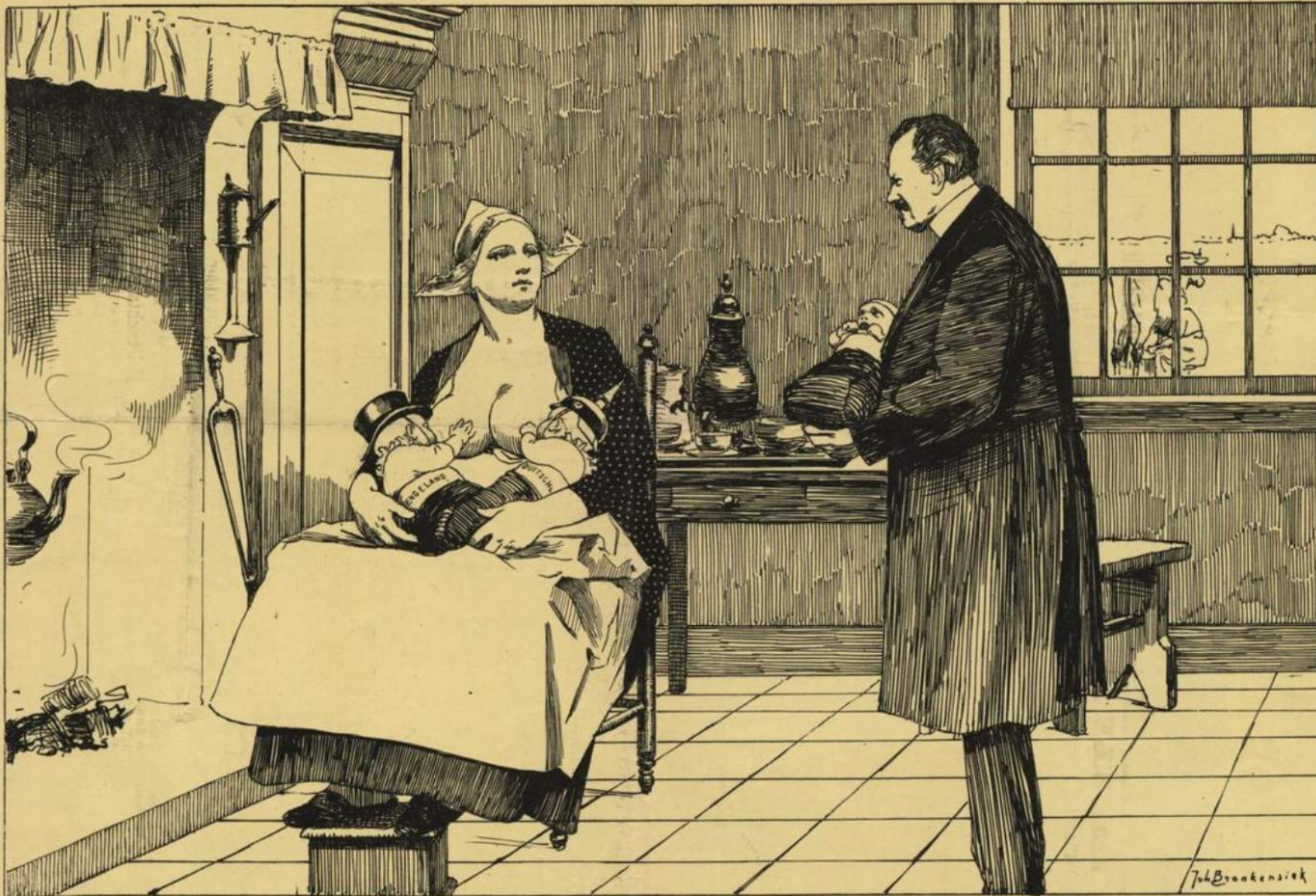
Tekening Albert Hahn

De heer van de Nieuwe Amstel. burgemeester -
De heer van de Nieuwe Amstel: 'n ambtenaartje, 'n knechtje van ons, burgemeester!
Och, och! de wereld staat wel op z'n kop tegenwoordig

Hahn

1915 X 15
1 mei 1915

Honger in
Amsterdam

“Wilt u ons
eigen kindje ook
voeden?”

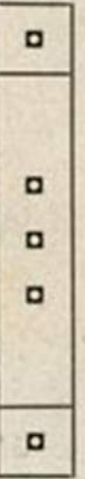
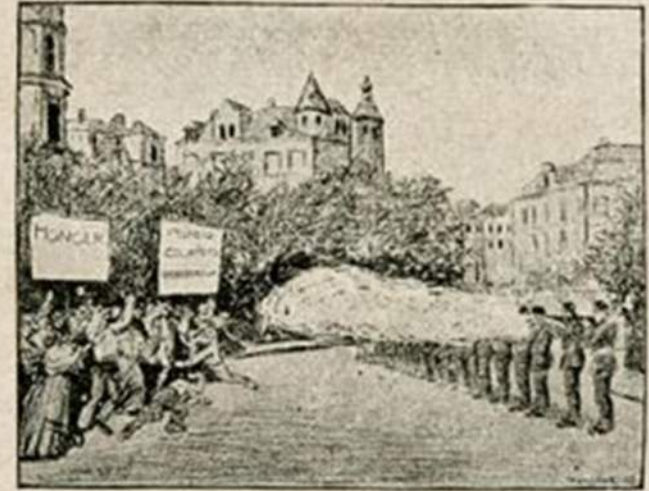
“Niet alleen
die Duitse en
Engelse baby?”

vraagt Tellegen

Burgervader Tellegen (tot Vrouw Nederland): Hebt u nu wellicht gelegenheid om Uw eigen kindje te voeden,
of hebt u het te druk met die van de bureu?

DE HONGEROPSTAND IN AMSTERDAM

De bloedige wraak van Tellegen-Wibaut-Vliegen & Co.

Meningen lopen uiteen. De burgemeester grijpt te hardhandig of juist te zachtzinnig in

Aardappeloproer 1917: leger kampeert op het Museumplein en schiet op ongewapende menigten

“Zijn trouwheit, oogh van Amstels wacht,
Wist van geen slapen, dagh noch nacht
In tijt van noot.....
Hij rust in vrede, daer hij leyt”

Vondel

23 april 1921, Wibaut spreekt aan het graf op Westerveld

† BURGEMEESTER TELLEGEN

Teekening voor „de Amsterdamer” van Jeh. Braakensiek

„Zijn trouwheit, oogh van Amstels wacht,
Wist van geen slapen, dagh noch nacht,
In tijt van noot.....
Hij rust' in vrede, daer hij leyt.”

VONDEL

Alida Tellegen-Fock is bij de onthulling van de Tellegen bank in Sonsbeek in 1928

VERANTWOORDING AFBELDINGEN

Sheet Bron

1. SAA: OSIM00006002890
2. Arnhem, uit: *Toonneel der steden van de Vereenighde Nederlanden*, Amsterdam: Joan Blaeu, ca. 1652. Afbeelding augustus 2023 overgenomen van Wikipedia, <https://nl.wikipedia.org/wiki/Arnhem>
3. GA: 1551 - 4144, J. Gottheil, Public Domain Mark 1.0 licentie
4. Museum Arnhem: GM 02063, G. Bauer
Museum Arnhem: GM 05627, HW Couwenberg naar AJ Couwenberg
5. RCE, Amersfoort / C242. Afbeelding overgenomen van Ad Habets, 'Op grond van overspel...'. Het verval van Sonsbeek onder Willem van Heeckeren', in: *Arnhems Historisch Tijdschrift* 41(2021) pp. 146-147
6. GA: 2138 - 1415-0017
GA: 1523 - 30-0018, Gemeente Arnhem, Public Domain Mark 1.0 licentie
7. GA: 2138 - 1415-0022
8. GA: 1523 - 89--0007, Brainich & Leusink, Public Domain Mark 1.0 licentie
Google Street View, augustus 2023: Boulevard Heuvelink 28
NA, Den Haag, Archief van M.A. Tellegen, 2.21.326, 1.2 - 2-10
9. NA, Den Haag, Archief van M.A. Tellegen, 2.21.326, 1.2 - 2-10
10. GA: 1523 - 30-0018, Gemeente Arnhem, Public Domain Mark 1.0 licentie
GA: 1523 - 89-0003, Public Domain Mark 1.0 licentie
11. GA: 0509 - 475, [Gemeente Arnhem], Public Domain Mark 1.0 licentie
12. GA: 1523 - 89-0010, Brainich & Leusink, Public Domain Mark 1.0 licentie
13. Google Street View, augustus 2023: Boulevard Heuvelink 50
GA: 1501-04 - 1970, Public Domain Mark 1.0 licentie. Afbeelding overgenomen van: Ton Schulte, *De Boulevard. De transformatie van een ambachtsschool (Arnhem, 2018)* pp. 8-9
14. GA: 1523 - 89-0017, Brainich & Leusink, Public Domain Mark 1.0 licentie
15. GA: 1523 - 89-0002, Public Domain Mark 1.0 licentie
16. SAA: Markensteeg nr. 1A - 3 - 5, OSIM00002000088. Afbeelding augustus 2023 overgenomen van Wikipedia, [https://nl.wikipedia.org/wiki/Marken_\(Amsterdam\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Marken_(Amsterdam))
SAA: Batavierstraat 1-19, 5293FO002239. Afbeelding augustus 2023 overgenomen van Wikipedia, <https://nl.wikipedia.org/wiki/Sloppenwijk>
SAA: Nieuwe Uilenburgerstraat 106, 5293FO002061
SAA: Houtkopersburgwal 7, OSIM00003000890
17. <https://www.joodsamsterdam.nl/badhuis-uilenburg-uilenburgerstraat/>
<https://www.hetschip.nl>
18. SAA: Uitbreidingsplan Zuid der Gemeente Amsterdam, B00000008320. Afbeelding augustus 2023 overgenomen van Wikipedia, https://nl.wikipedia.org/wiki/Plan_Zuid
19. Jan Willem Tellegen, foto's monument en Pieter Lodewijk Takstraat
SAA: Onthulling monument voor J.W.C. Tellegen (1859-1921) in de Coöperatiehof door mevrouw A.J.J. van Tellegen-Fock, OSIM00006003345
20. *Het Leven* 16(1921) nr. 17, dinsdag 26 april 1921
NA, Den Haag, Fotocollectie Elsevier, N.V. Vereenigde Fotobureaux, 2.24.05.02 - 022-0279
21. NA, Den Haag, Archief van M.A. Tellegen, 2.21.326, 1.2 - 2-10
22. Jan Willem Tellegen: foto's van boekomslagen
23. Johan Heinrich Neuman, Johan Rudolf Thorbecke, Rijksmuseum Amsterdam. Afbeelding augustus 2023 overgenomen van Wikipedia, https://nl.wikipedia.org/wiki/Johan_Rudolph_Thorbecke
Arnhemsche Courant. Arnhem, 15-07-1899. Geraadpleegd op Delfher op 17-09-2023, <https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB08:000094178:mpeg21:p001>
Jan Willem Tellegen: foto's van portretten ouders J.W.C. Tellegen
NA, Den Haag: M.W.F. Treub, Fotocollectie Elsevier, N.V. Vereenigde Fotobureaux, 2.24.05.02 - 022-0539
NA, Den Haag, Archief van M.A. Tellegen, 2.21.326, 1.2 - 2-10

RCE, Amersfoort / 527.274

24. NA, Den Haag, Archief van M.A. Tellegen, 2.21.326, 1.2 - 2-10
Amsterdam Museum: inv.nr. SA 1648, Martin Jonas, portret J.W.C Tellegen, burgemeester van Amsterdam door Martin Jonas, <http://hdl.handle.net/11259/collection.37786>.
25. GA: 1583 - 15774, Public Domain Mark 1.0 licentie
26. IISG BG C5/275, IISG, Amsterdam, <https://hdl.handle.net/10622/E09FC570-3A45-42E9-AC8D-C4511070F279?locatt=view:level1>
27. Zeeuws Archief, Zeeuws Genootschap, Zelandia Illustrata, deel IV, nr 1135
Wikipedia/Michiel1972, CC BY-SA 3.0. Afbeelding augustus 2023 overgenomen van Wikipedia, https://nl.wikipedia.org/wiki/Floor_Wibaut
SAA: 5293FO004986
28. GA: 1523 - 89-0004, Brainich & Leusink, Public Domain Mark 1.0 licentie
29. NIBG (Perscollectie) BG PM1/89-79, IISG, Amsterdam, <https://hdl.handle.net/10622/N30051002781752>
30. IISG BG D19/291 (prent), IISG, Amsterdam, <https://hdl.handle.net/10622/N30051000989803>
31. SAA: Aardappelproer, OSIM00001005130
IISG BG A61/409, IISG, Amsterdam, <https://hdl.handle.net/10622/N30051002194071?locatt=view:level3>
32. NA, Den Haag, Archief van M.A. Tellegen, 2.21.326, 1.2 - 2-10
NA, Den Haag: Begrafenis van burgemeester J.W.C. Tellegen van Amsterdam, Fotocollectie Elsevier, N.V. Verenigde Fotobureaux, 2.24.05.02 - 022-0278
IISG BG C5/210, IISG, Amsterdam, <https://hdl.handle.net/10622/N30051001275871>
33. NA, Den Haag: Onthulling van de Tellegenbank in Park Sonsbeek te Arnhem, Fotocollectie Elsevier, A.J. Gazendam, 2.24.05.02 - 022-0105
NA, Den Haag, Archief van M.A. Tellegen, 2.21.326, 1.2 - 2-10

Afkortingen

GA Gelders Archief
IISG Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis
NA Nationaal Archief
RCE Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
SAA Stadsarchief Amsterdam